

AZ ÚT

428/944.
1726.

Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára

XXVI. ÉVFOLYAM

1944. 2. SZÁM.

ALAPITOTTA: RAVASZ LÁSZLÓ

TARTALOM:

AZ IGE TÜKRÉBEN.

I. L.: A megfélemlítő Isten.

Vásárhelyi János: Ha segédlelkész
iennék...

Tavaszy Sándor: A theologiai tudományágak módszeres együttműködése.

I. L.: Konfirmációs tanítások a Heidelbergi Káté alapján.

LELKÉSZNÉK SZÁMÁRA.

Vásárhelyi János: A lelkésznek szövetségének feladatairól.

VASÁRNAPI ISKOLA.

Mózes András: A vasárnapi iskola mint munkaközösség.

Vezérgondolatok Fankhauser vasárnapi iskolai tanításaihoz.

IRODALOM.

I. L.: Dr. Ecsedy Aladár: Isten szava a zsoltárokbán.

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK: DR. IMRE LAJOS, DR. TAVASZY SÁNDOR

ELŐPIZETÉSI ÁRA: EGYÉVRE 8— PENGÓ. — EGYES SZÁM ÁRA 80 FILLÉR

KÉRELEM.

Tisztelettel kérjük lapunk előfizetőit, hogy az előfizetési díjakat minél sürgősebben küldjék be. Mivel már többször is közöltünk erre vonatkozó felhívást a lapban és csekklapot is küldöttünk, kérjük az előbb már erre a célra küldött csekklap felhasználását. Jelen számunk címszalagján mindenki részére feltüntetjük, mennyi hátraléka van és kérjük ennek sürgős rendezését, hogy a nyomda iránti kötelezettségünknek eleget tudjunk tenni és a lap megjelenésében zavarok ne álljanak elő.

A KIADÓHIVATAL.

Az Ifjú Erdély iratterjesztésében kapható iratok:

DR. KISS TIHAMÉR:

A ref. népfőiskola a vallásos nevelés szolgálatában.

Ára 40 fillér.

Dr. KISS TIHAMÉR:

A kátétanítás módszereinek történeti ismertetése.

A református kátétanítás módszertana.

Áruk 5—5 Pengő.

KOZMA TIBOR:

Az „Imago Dei“ problémája és a prédikált Ige.

Ára 5.— Pengő.

RAVASZ LÁSZLÓ:

Hit és engedelmesség.

Ára 8.— Pengő.

A világot legyőző hit.

Irták: Dr. Tavaszy Sándor, Dr. Imre Lajos, Dr. Gönczy Lajos,
Dr. Nagy Géza és Nagy András. Ára 1'80 Pengő.

A megfélemlítő Isten.

Jób 23: 16.

Ebben az igében a hangsúly azon van, hogy az a retentés, ami a Jób szívét eltölti, nem másról származik, hanem Istentől. Isten megfellebbezhetetlen és emberileg megmagyarázhatatlan akaratú az, hogy Jób szíve szenvedés, csapások, fájdalmak és lelki válságok látogassák meg. Éppen ebben van a különbség aközött, ahogy Jób és ahogy a barátai nézik a dolgot. Ezek azt vélik, hogy a Jób szenvedése könnyen érthető és megmagyarázható következménye az ő bűneinek, mert a természetes és Isten igazságosságához méltó az, hogy a gonoszok szenvedjenek, a jók jutalmat nyerjenek. Ezzel a nyárspolgári, köznapi „vallásos” felfogással áll szemben Jób és hangoztatja, hogy Isten emberileg érthetetlen és szuverén hatalma szólott itt bele az életébe.

Azokat az aggodalmakat, félelmeket és válságokat, amelyek a keresztyén ember életében előfordulnak, gyakran szoktuk mi is akár a saját helyzetünkkel, akár véletlennel, akár külső körülményekkel magyarázni. De addig, amíg ezzel magyarázzuk és amíg egyáltalában megérteni és magyarázni próbáljuk, a kérdés megoldhatatlan és nyugtalanító marad. „Isten félemlítette meg a szívemet” — ebben a gondolatban először egy megrendítő és megdöbbentő dolog rejlik. Ha Isten az, aki ezeket reám bocsátotta, akkor nem vehetem könnyen azokat, akkor nem gondolhatom, kikerülhettem volna, ha másképpen cselekszem, akkor nem az én tetteimtől, a körülmények alakulásától, emberek indulatától függött. Csak az, aki a maga nyomorúságában már küzdött ezzel a terméketlen és eredménytelen, de annál borzasztóbb kérdéssel: mit kellett volna tennem, hogy elkerüljem ezt a veszedelmet — csak az tudja, hogy milyen félelmes vigasztalás van ebben: nem emberek, nem körülmények, nem az én magam tettei: „Isten félemlítette meg az én szívemet, a Mindenható rettentett meg engem”.

Mert — amit emberrel és körülményekkel és önmagammal nem lehet — lehet Istennel. Azt tenni, amit Jób: kiszolgáltatni kegyelemre magamat neki. Tudni, hogy a minket megrettentő Isten egyáltalán kegyelmes Isten és retentései között a kegyelmet kínálja. És akkor ez a gondolat vigasztalás lesz és erő lesz a megrettent embernek, a Krisztus keresztyénnek.

I. L.

Ha segédlelkész lennék...*

Amikor a kedves megbízást kaptam, hogy a segédlelkészek problémáiról tartsak bevezető előadást, akaratlanul is az a gondolat ébredt fel lelkemben, hogy ez alkalommal nem annyira a kérdésnek egyházigazgatási és anyagi vonatkozásairól szólok előttek, hiszen e kérdésre nézve igen röviden tudok majd felelni az érvényben levő törvényes rendelkezések keretén belül az esetleg hozzám intézett kérdésekre, hanem inkább szólok arról, hogy mire kell különösképpen vigyáznia és gondot fordítania a szolgálatba kilépő segédlelkésznek, hogy feladatát minél áldásosabban tudja betölteni.

Visszagondoltam a saját segédlelkészi éveimre és most egy néhány szóval azt szeretném megvilágítani, hogy tapasztalataim alapján főként milyen szempontokat állítanék még jobban előtérbe avégből, hogy e szempontok gondos figyelembevételével kezdje meg és töltsse be szolgálatát a segédlelkész. Amikor e kérdés felett elmélkedtem, Szabolcskának egy kedves költői vallomása újult meg emlékezetemben. A költő pap egyszer e vallomással tekintett vissza életére: Hogyha még egyszer elől kezdhetném, a múltat újra végig élhetném. Lehet, javítanék úgy egyben másban életem második kiadásában. Nagyjában mégis csak úgy csinálnám, Nem hull a múltból semmi nagy vád rám. Abiket szerettem, újra szerelném s nem lenne bírám más a szívemnél. Lennék újra csak dalok mondója, hirdetője a szeretetnek, eljövendő szebb kikeletnek... Ezt a gondolatot egyszer Washington is kifejezte, de ő mélyebb bűnbánatot vitt be vallomásába, amikor életéről ilyenformán nyilatkozott: Ha még egyszer újra kellene kezdenem az életet, ugyanazt az irányt választanám, amelyen eddig haladtam, csak hogy most már nagyobb gonddal vigyáznék, hogy még egyszer el ne kövessem azokat a hibákat, amelyekre életem egy egy fordulópontján nem ügyeltem eléggé. Ilyen érzésekkel tekintek vissza segédlelkészi éveimre és tapasztalataim alapján így emelek ki néhány olyan szempontot, amelyre a segédlelkésznek különösen vigyáznia kell.

Először is azt hangsúlyozom, hogy az életbe kilépő segédlelkésznek már munkássága megkezdése előtt meg kell tisztítania lelkét attól, hogy hivatását akár az anyagi, akár a világ szerint való előhaladás kilátásai és eshetőségei szerint mérlegelje. A lelkipásztornak tisztában kell lennie azzal, hogy ő olyan pályát választott, amely lényege szerint kizárja annak lehetőségét, hogy akár a

* Előadás theológus konferencián.

vagyonyszerzés, akár a külső társadalmi ranglétrán való emelkedés eshetőségeit tartsa lényegesnek. Szükséges, hogy megnyissa lelkét annak hálás felismerése előtt, hogy Istennek milyen megbecsülhetetlen kegyelme nyilatkozik meg abban, hogy őt minden emberi gyarlósága és gyengesége mellett arra méltóztatta és arra hívta el, hogy egy reménytelen világban a hitnek, egy gyűlölködő világban a szeretetnek, egy önző világban az önzetlen szolgálatkészségnek, egy szörnyű erkölcsi válságban vívódó világban a tisztább erkölcsi életnek bizonyágtevője legyen. Ebben az elhívásban nem az a fontos kérdés, hogy milyen anyagi javadalomban részesül, milyen előhaladást ér el, hanem az az igazán boldogító jutalom, hogy egyáltalán végezheti ezt a munkát. Akinek szívéet betölti az így megértett elhívásnak ajándéka és szépsége, az előtt igazán másodrendű és elviselhető lesz minden egyéb nehézség. Kempis Tamásról olvastam volt a következő kedves történetet: Fialtal szerzetes volt és a szerzetesi iskolában éppen a Jelenések könyvével foglalkoztak. Az utolsó órán a vezető testvér arra hívta fel az ifjakat, hogy közülök mindenik mondja el, hogy a Jelenések könyvében olvasható ígéretek közül a lelkek Urának, Krisztusnak melyik ígérete okoz szívének legnagyobb örömet? A növendékek rendre feleltek. Az egyik azt mondta, hogy neki ez az ígélet különösen kedves: „Neked adom az élet koronáját.“ A másik azt mondta, hogy neki az a másik: „És eltöröl a szemekről minden könnyet.“ Kempis Tamás csendesen ült helyén és hallgatott. Végül tőle is megkérdezte a vezető testvér: Hát, neked, Tamás melyik a legkedvesebb? Kempis Tamás a vezető testvérrre nézett és a szeme ragyogott, mikor felelt: Nekem ez a mondat: „Az ő szolgálói szolgálnak neki.“ Kempis Tamás érezte meg igazi mélységgel, hogy a legnagyobb jutalom és a legnagyobb boldogság abban van, hogy szolgálhatunk Neki, aki életét adta értünk. Nem csoda, hogy Kempis Tamás írta meg a világirodalom egyik legszebb könyvét a „Krisztus Követéséről.“ Hadd mondjam én is azt, hogy csak úgy nem éri csalódás a segédlelkészt, ha szolgálatába visz valamit ebből a lelkiületből: Nagy kegyelem, nagy irgalom, meg nem érdemelt kitüntetés van abban, hogy én szolgálhatok magyar népem körében a Krisztusnak. A legelső és legnagyobb dolognak ezt tartom. Krisztus igazi szolgáinak elveszthetetlen erőt és békességet mindig ez az öntudat adott. Amikor Kálvint száműzték Genéből, így szólott: „Ha embereknek szolgáltam volna, bizony most boldogtalan volnék, de mily jó, hogy annak engedelmesskedtem, aki sohasem vonja meg az ő szolgálótól a nekik ígért jutalmat.“ Legyünk tisztában azzal, hogy hivatásunk betöltésére csak akkor lehetünk méltóak, ha küldetésünknek ezt a legmagasabb jelentőségét egyre tisztábban meglátni, átérezni és követni leszünk képesek. A segédlelkész csak akkor nem téved el az előtte kibontakozó élet útvesztői között, ha tisztán látja hivatásának, küldetésének ezt a vezércsillagát.

Ha megértjük azt, hogy nekünk ilyen nagyon magas szem

pont szerint kell megítélnünk küldetésünk jelentőségét, akkor meg-
értjük azt is, hogy legelső és legkomolyabb feladatunk, hogy
önmagunkkal szemben nagyon komoly erkölcsi felelősséget gyako-
roljunk avégből, hogy valamiképpen e nagy feladat betöltésére
méltatlanok és alkalmatlanok ne legyünk. Pályája kezdetén a lelki-
pásztor számára a legnehezebb kísértések éppen e feladat betöl-
tése körül támadnak. A segédlelkész mint anyagi követ jelenik
meg a gyülekezetekben, a felnőttek és a gyermekek között és a
Sátán ezt nagyon jól tudja és kettőzött hatalommal bocsátja reá a
kísértéseket, hogy már pályája kezdetén megtörje erejét és úgy
tegye hatástalanná szolgálatait. Itt kell rámutatnom arra, hogy
gyülekezeteinkben — fájdalom — még mindig nem elég fejlett a
hitbeli öntudat és felelősségérzés arra, hogy a kísértéseknek kitett
fiatal lelkészeket védjék és segítsék a kísértésekkel szemben való
küzdésben, sőt sokszor magok is inkább előkészítők a megejtő
alkalmaknak. Luther mondotta egyszer, hogy az evangélium hívei-
nek tudniuk kell, hogy a pap is ember, hozzájuk hasonló, kísér-
téseknek kitett, gyarló ember, de éppen azért úgy kell tekinteniök
a lelkipásztorra, mint olyan közülök való testvérré, akire a legne-
hezebb feladat bízott: az evangélium kincsének, a Krisztus igaz-
ságának őrzése és azért különös gonddal kell vigyázniok erre a
legnagyobb felelősséggel megterheltetett testvéreikre és segíteniök
és nem akadályozniök kell munkájának végzésében. Sajnos, a
legtöbbször nem így van. Amikor a fiatal segédlelkész kellő élet-
tapasztalatok hiányában kikerül a gyülekezetbe, hívják, csábítják múltató
társaságokba, hivatásához méltatlan szórakozások alkalmait nyitják
meg előtte, a mai romlott társadalmi légkörben bizony még a nők
részéről is olyan kísértéseknek van kitéve, amelyek végzetesen
sodorhatják a bukás örvényébe és hányszor történik meg az, hogy
az élet kísértései közt szennyes áramlatok viharzónájába került
fiatal embert magára hagyják, még ők dobják a kárhoztatás követ
reá. Nem gondolnak arra, hogy ez a kegyetlen közöny nemcsak
egy ember életének okoz rettentő sok keserűséget, talán végzetes
romlást, hanem helyrehozhatatlan károkat okoz a legszentebb
ügynek, a Krisztus ügyének, mert sok lélek előtt megrontja az
evangélium hitét. Egyházi közéletünk egyik legnagyobb feladata,
hogy minél élesebben beférni igyekezzünk hiveink, gyülekezeteink
lelkébe a felelősségérzést: Vigyázzatok az evangélium szolgálóira,
imádkozzatok értük, segítsetek nekik. Vigyázzatok különösen az
élet kezdetén álló, tapasztalatlan fiatal segédlelkészekre. Nem
magánérdek, de az Anyaszentegyház egyik legszentebb közérdeke,
hogy védjük, oltalmazzuk lelkipásztorainknak, közöttük is első-
sorban a jövőbeli lelkipásztorainak tisztességét.

Igaz azonban az is, hogy azért a lelkipásztoroknak és így a
segédlelkészeknek is elsősorban önmaguknak kell követniök a
krisztusi figyelmeztetést: Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy kísér-
tésbe ne essetek. Genfben szokásban volt, hogy a lelkipásztor a
konfirmáló ifjakhoz a következő figyelmeztetést intézte: Soha

olyan helyre ne menjetek, ahol Krisztussal nem találkoznátok. Soha olyant ne beszéljeteK, amit Krisztus meg ne hallgatna. Soha olyat le ne írjateK, amit Krisztus el ne olvashatna. Ne olvassateK olyant, amit Krisztusnak meg ne mutathatnátok. Minél teljesebb mértékben próbálja a segédlelkész érvényesíteni életében ezt a bölcsen megfogalmazott atyai intelmet, annál bizonyosabban tudja megtalálni azt a helyes útát, amelyen járva lelkipásztori feladatait áldásosan tudja betölteni. Hadd hivatkozzam arra, hogy még világi testületek tagjaira nézve is fennáll egy olyan kötelezetetés, amely éppen hivatásuk méltósága érdekében előírja nekik a társadalomban való forgolódásuknak bizonyos korlátozásait. Ismeretes, hogy katonatiszteknek ha egyenruhában vannak, szigoruan alkalmazkodniok kell bizonyos előírásokhoz, amelyek szerint csak hozzájuk méltónak ítélt társaságokban, helyiségekben jelenhetnek meg. A lelkipásztornak éreznie kell, hogy a palást még szigorubb követelményeket ír elő számára. Aki vállán érzi mindig a prófétaí küldetés palástját, az mindig nagyon jól meg tudja állapítani, hogy neki a hivatása milyen magaviseletet és milyen felelősséget ír elő.

Ne vegyéteK rossz néven, hogy mint idősebb szolgatársatok legelőször ezt a szempontot írom be a lelketekbe. Tudom, hogy milyen sok papi élet tört össze időnap előtt amiatt, hogy ezt a követelményt nem látta meg elég élesen és nem követte elég határozottan éppen pályája kezdetén.

Ha világosan lelkünk elé állítjuk szolgálatunk szépségét, azt a nagy erkölcsi felelősséget is, amelyet szolgálatunk által vállalunk, hadd szóljak még arról is, hogy a segédlelkész miképpen tudja képzése tekintetében is egyre alkalmasabbá tenni magát hivatása feladatainak betöltésére.

Először is arra hivatkozom, hogy a segédlelkésznek nagyon határozottan távol kell tartania lelkétől azt a gondolatot, mintha neki a gyakorlati lelkipásztorkodás megkezdésével befejezettnek lehetne tekintenie az elméleti, különösen a theologiai továbbképzés állandó önművelő munkáját. Végzetes tévedés, amelynek ha valaki rabjával esik, lelkileg egyre alkalmatlanabbá válik szolgálata végzésére. Ellenkezőleg, különösen a segédlelkésznek úgy kell tekintenie a dolgot, hogy valójában csak most kezdődik el számára az igazi önképző lelki felkészülésnek komoly munkája. A theologus-évek lényegileg csak előkészület voltak erre a munkára, mert kezébe adták és megtanították módszeresen élni azokkal a lehetőséggel és eszközökkel, amelyeket hivatása betöltésének érdekében egyre teljesebb mértékben és egyre öntudatosabban felhasználhat és igénybe vehet. Az a lelkipásztor, aki megszűnik tanuló theologus lenni, megüresedett szívével és lelkével egyre alkalmatlanabb lesz az Isten titkaival való sáfárkodásra. A már elmult évtizedekben egyházi életünknek végzetes kára és veszedelme származott abból, hogy a gyakorlat és tudomány között ellentétet állítottak fel és a theologiai tudományt művelő lelkipásztorok bizonyos

intellektuális göggel lekicsinylőleg nyilatkoztak az úgynevezett gyakorló lelkészek munkájáról, viszont a gyakorló lelkészek is hajlandók voltak ugyanolyan kicsinyléssel nyilatkozni az életre — mint mondták — semmi jelentőséggel nem bíró theologiai tudományos tevékenységről. Ma már Istennek hála meglehetősen túl vagyunk ezen. A mai világ alaposan kigyógyított a beteges intellektuális gögből. Ma már tisztán látjuk, hogy minél szélesebbkörű valakinek a tudása, annál alázatosabb és annál tisztábban ismeri a határokat, amelyeket neki átlépni lehetetlen és annál alázatosabb szívvel keresi a felülről való világosságot. Ma már a theologiai tudomány öntudatos művelői tudják, hogy a gyakorlati munka a koronája szolgálatuknak és a gyakorlat munkásai szintén megtanulták, hogy munkájuk sikeréhez a legdrágább ajándékokat éppen tudományt művelő társaik viszik és adják. Ma már tisztábban látjuk, hogy az ajándékokban különbségek vannak, de kinek kinek a vett ajándékokkal egymás javára kell sáfárkodnia. Ma csak arról lehet szó, hogy az Anyaszentegyház gondoskodik arról, hogy úgy a tudomány művelői, mint a gyakorló lelkipásztorok a nekik adott találatumok szerint való szolgálathoz egyformán megtalálják az anyagi és erkölcsi feltételeket. A gyakorló lelkipásztornak is tisztában kell lennie azzal, hogy ha állandó lelkiismeretes önkép-zéssel készíti fel magát gyakorlati feladatainak végzésére, akkor neki is lesz mindig mondanivalója a tudomány művelőinek számára is, viszont a tudományt művelő lelkipásztorok is munkájuk jutalmát is abban lássák, hogy hasznos ajándékokkal tudják elő-mozdítani Isten országának a mindennapi élet feladatai között való hathatósabb szolgálatát.

A gyakorló lelkipásztoroknak, főként a segédlelkészeknek meg kell mondanom azt is, hogy miután ők gyakorlati és érplő munkát végeznek az anyaszentegyház körében, szolgálatuk érdekében különösen öt könyv állandó tanulmányozásáról, figyelembevételéről, hogy úgy mondjam evidenciában tartásáról semmi körülmények közt le nem mondhatnak. Ezek a könyvek mindig ott kell, hogy legyenek asztalukon és sem tanításuk, sem igehirdetésük, sem bármi más kérdésben való állásfoglalásuk meg nem történhetik anélkül, hogy e könyvektől tanácsot ne kérjenek. Ezek a könyvek a következők: A Szentírás, hitvallási irataink, ezek között elsősorban a Heidelbergi Káté, a második Helvét Hitvallás, Kálvin intéstuciója, az énekeskönyv, az ágendáskönyv, végül az egyházi törvénykönyv. Nem lehet lelkipásztor az, aki a Szentírás ismeretében naponként nem gyarapszik. Az ígét kenyérnek mondja a mi Urunk Jézus. Amint a testi ember számára naponként nélkülözhetetlen a kenyér, úgy a lelki életet élő ember számára nélkülözhetetlen az életnek kenyere, Krisztus és az Ő igéje. Elgyengül és végül egészen erőtelenné válik az a lelkipásztor, aki nem él az ige kenyérével. Az ige és Szentlélek bennünk, nekünk mindig erős védelmünk. Ezt nagyon jól kell tudnia minden lelkipásztornak. Végzetes baj származik abból, ha ezt nem tudja a

segédlelkész és időnap előtt válik erőtelenné és alkalmatlanná a szolgálatra. Az ige megértésében pedig nélkülözhetetlen kalauzunk a hitvallás. Atyáink a hitvallásokban adták kezünkbe a szöveget, amelynek világossága mellett tájékozódhatunk az ige világában. A hitvallásokban jelölték ki az utat, amelyen járva áldásosan szolgálhatunk Krisztusnak az Anyaszentegyházban. Nekünk nem lehet és nem szabad mellőzni ezeket az irányítócskat, nem szabad azzal a kevély önbizalommal elindulni, hogy mi mellőzhetjük az útirány megválasztásában atyáink sok tusakodások között megadott bizonyágtételét. Ha akár az egyéni hitélet kérdésében, akár abban a kérdésben, hogy mint egyházunk szolgálainak a közélet különböző vonatkozásaiban mire kell különösen vigyáznunk, feleletet keresünk, először mindig hitvallási iratainkhoz kell nyulnunk, azokat kell megkérdoznünk, azok irányítása szerint elmélyülnünk az igében, csak így lehet bizonyágtételünk tiszta és megalapozott. Nem hiába mondta Luther, hogy ő minden nap újra tanulja kátéját és minden nap újabb tanulnivalót talál abban. Éppen így vagyunk az énekeskönyvvel is. Az énekeskönyvünk drága kincses ház, amely a szentek egységének anyagi bizonyágtételeit őrzi, az ige vigasztaló, boldogító, megáldó sreve mellett. Siralmasan szegény lesz a lelkünk, ha e drága kincsháznak nagy ajándékait nem szedjük elő, nem tartjuk a lelkünk elé, ha ez anyagi bizonyágtételek elől elzárjuk szívünket. Nem szabad lekicsinyelnünk az ágendáskönyvnek jelentőségét sem. Az ágendáskönyvben foglalta össze az Anyaszentegyház azokat a normákat, amelyek a hitvallásaink kalauzolása mellett helyesen értelmezett ige szerint az istentiszteletet evangéliumi gyakorlásának feltételeit és módozatait írják elő. Tudjuk, hogy elsősorban Kálvin milyen élesen hangsúlyozza, hogy az istentisztelet gyakorlásában mennyire szigorú lelkiismereti kérdésnek kell tekinteni, hogy abban minden ékesen és jó rendben történjen és milyen féltő gonddal kell vigyázni arra, hogy a szent sakramentumok helyesen szolgáltatassanak ki. Ha ezt meggondoljuk, nyilvánvaló lesz előttünk, hogy milyen lelki kárt okoz az, hogyha maga a lekipásztor, aki liturgusa, vezetője az istentiszteletnek, készületlen, pongyola, rendetlen szent feladatának betöltésében. Milyen szomorú dolog, ha az istentisztelet lényeges alkotó részeinek, az úgynevezett kötött rendnek, vallástevő alkotó részeknek ismeretében a legkisebb mértékben is kapkodó és bizonytalan a lekipásztor. A lekipásztor egyetlen szolgálatának végzéséhez sem kezdhet a nélkül, hogy mindig újra ne tanulja az ágendáskönyv előírásait. Milyen szörnyű dolog, hogy csak egyet említsek, ha egy lekipásztor például beteglátogatáshoz készületlenül megy. Sem külsőleg, sem belsőleg nem szabad felkészültség nélkül istentisztelet gyakorlására indulnunk. Szent szolgálatunkban nélkülözhetetlen az egyházi törvénykönyvnek alapos ismerete is. Az egyházi törvénykönyvet a lekipásztornak nem szabad csak úgy néznie, mint jogszabályoknak, paragrafusoknak esetleges gyűjteményét. Nem. Az egyházi törvénykönyv szent dolog. Az egyházi törvénykönyvet úgy

kell tekinteni, mint a világban ma élő látható egyháznak vallástételét arról, hogy a földi életviszonyok jelenlegi keretei között miképpen látja és kívánja betölteni nélkülözhetetlenül szükséges feladatait a Krisztus által reábizott szolgálat minél sikeresebb teljesítése által. A törvénykönyvet lehet kritizálni, fel lehet hívni a figyelmet hiányosságaira, fogyatkozásaira, a jobban felismert szükségletek kiegészítését szükséges megmutatni, csak egyet nem lehet a törvénykönyvvel tenni, nem lehet mellőzni, jelentéktelennek tartani, figyelmen kívül hagyni. Nagyon világosan reámutatott Kálvin arra, hogy a legkisebb emberi közösséget sem lehet fenntartani belső rend és fegyelem nélkül. Hogyan állhatna meg tehát rend és fegyelem nélkül az Anyaszentegyház? A látható egyháznak az idegrendszere az igazgatási rend, a lelkipásztornak ismernie kell a mai egyház életrendjét, úgy önmagával, mint másokkal szemben érvényesítenie kell az egyház törvényeinek a ma élő egyház életrendjét szabályozó követelményeit.

Ezek, amiket elmondok, látszólag egészen magától értetődő dolgok. Fájdalom azonban, nagyon sok élettapasztalat alapján állíthatom, hogy igen sok lelkipásztori élet eredménytelensége következik be abból, hogy éppen e magától értetődő követelményeknek nem tesz eleget. Természetes, hogy e követelmények hangoztatásával nem azt mondom, hogy a lelkipásztornak csak ezeket a könyveket kell ismernie és tanulnia, hiszen ezzel valóban képielenséget is mondanék, hiszen az egész lelkipásztori élet alapvető feladatának tűztem ki az állandó tanulmányozást és sem a vallás-tanítás, sem az igehirdetés, sem egyéb feladatok végzésében a lelkipásztor tényleg nem is nélkülözheti az egyes speciális feladatokkal kapcsolatban, egyre szélesebbkörű tudományos képzést, azonban arra kívánom ezeknek az alapkövetelményeknek előtérbe-állításával reámutatni, hogy veszélyeztetni szolgálatának sikerét az Anyaszentegyházban az a lelkipásztor, aki ezeknek az alapvető útmutatásoknak állandó szemelőttartását mellőzi. Lehetséges, hogy valaki nagyon szép és gazdag tudományos ismereteket szerez magának, mondjuk egyháztörténelem, vagy más szakkérdésekben, de ha mint lelkipásztor úgy akar szolgálni, hogy hitvallási irat-tainkat, törvénykönyvünket, a szentírással való állandó foglalkozást mellőzi, akkor egészen biztosan eredménytelenné teszi és súlyosan vét szolgálatának törvényei ellen. Még súlyosabban vét hivatása ellen az a lelkipásztor, aki tudományos munkásságát öncélnak tekinti és teljes figyelmét nem éppen az ő adott megbízásából következő feladatok minél odaadóbb betöltésére fordítja. A lelkipásztornak tudnia kell, hogy ő szent küldetését nem a maga érvényesülésére, saját tudományos vagy egyéb sikereinek a szolgálatára kapta, hanem arra, hogy egyre teljesebben ne önmagáé, hanem mind életében, mind halálában a Krisztusé legyen. Ma minden pálya egész embert kíván. Lelkiismeretlenek kell tartanunk azt az orvost, aki mellékfoglalkozásnak tekintené a saját pályáját és minden ambícióját abban keresné, hogy például elsőrendű

szépirodalmi könyveket írjon. Kettőzött mértékben lelkiismeretlen az a lelkipásztor, aki a saját legszentebb hivatása feladatainak mellőzésével elhanyagolja a gondjaira bízott lelkek szolgálatát és a gyülekezetétől, hiveitől ellopott időben egyéni ambícióinak szolgál és papi állását csak bázisnak tekinti ambíciói kielégítésére. Az ilyen lelkipásztorok azok, akik kétfelé sántikálnak, ezek bizonyára hordozni fogják a kárhoztatás ítéletét, a Krisztus szemrehányását: Éhes voltam és nem adtatok ennem. Beteg voltam és nem kerestetek meg. A lelkipásztori hivatás egész embert kíván, egész munkát és egész életet. Pályája kezdetén elsősorban ezt kell tisztáznia maga előtt a lelkipásztornak. Ha csak fél szívvel akar szolgálni, akkor jobban teszi, ha már kezdetben félreáll és nem lesz árulója az Ő Urának. Olyan korszakban, mint amilyen a mi korszakunk, éppen nem lehet ide-oda kapkodó félemberekkel diadalmas harcot vívni. Ma tudni kell, hogy mit jelent az apostoli szó: Nem végeztem egyebet tudni, csak a Krisztust.

Még egy dologról kívánok megemlékezni. Ez a kollégiálításnak, különösen az idősebb szolgatárssal való magatartásnak kérdése. Gondoljunk arra, hogy hitvallásunk nem ok nélkül magyarázza az ötödik parancsolatot olyképen, hogy a szülők iránt való tisztelet azt is kívánja, hogy mint mondja: „Minden előljárónk iránt teljes tisztelettel, szeretettel és hűséggel viseltesünk. Magamat mindennemű jó oktatásnak illő engedelmességgel alávetsem, ezen kívül az ő gyengeségeik iránt türelmes legyek, mivel Isten minket az ő kezük által akar vezérelni.“ A fiatal ember hajlandó bizonyos fölénytel ~~ítélettel~~ mondani az idősebbek felett, sokszor hamarabb kész meglátni bennük a fogyatkozásokat, mint az érdemeket. Súlyos kísértés, a legtöbbször igazságtalanság is. Minél több tapasztalatot szerez az életben az ember, annál alázatosabb lesz és annál jobban megérti, hogy miért mondotta a mi Urunk, hogy nem kárhoztatni jött a világot, hanem megtartani, meggyógyítani. Az élet nagyon nehéz. Ha azt látjuk, hogy egy idősebb szolgatársunk súlyos sebeket kapott az életben, inkább sajnálunk kell, mint kárhoztatnunk. A segédlelkész ne felejtse el azt a szép jelszót, mellyel őt munkája végzésére küldik: *Ő segéd-lelkész. Ő azért küldetett ki, mint fiatalabb, erősebb munkatárs, hogy segítsen a nagyobb felelősséggel és nagyobb teherrel megbízott idősebb testvérnek. Segítsen ott, ahol segítségét igénybe veszi a szolgálati élet, segítsen még abban is, hogy az idősebb gyarlóságai, gyengeségei könnyebben legyőzessenek. Ha ilyen szemmel néznek a fiatalabbak az idősebbekre, akkor hamar észreveszik azt is, hogy nagyon sok minden van, amit megtanulhatnak az idősebbektől. Egy személyes emlékezésemet mondom el. Fiatal segédlelkész koromban magam is bizonyos fölénytel néztem egy pár idősebb szolgatársamra. Hanyagok voltak az öltözködésükben, eléggé bizonytalan volt társadalmi forgolódásuk, fogyatékos a theologiai ismeretük, elmaradott, kevésbé tiszteletreméltó lelkipásztoroknak tartottam őket. Pár év alatt megtanultam, hogy csak a legnagyobb alázat tiszteletével tekinthetek*

reájuk. Szegényes falusi papi fizetésből nagy családot tartottak el. Szörnyű életküzdelemben tisztességgel nevetették gyermekeiket. Nemcsak. Bekerültem egy helyi intézet igazgatóságába és akkor megtudtam, hogy ezeknek az idősebb szolgatársaknak gyülekezetéből beérkezett kölcsönkérésekre feltétlenül megszavazta az igazgatóság a kölcsönt, ha e lelkipásztorok ajánló levelében benne volt ez a szó: Okvetetlen. Elmondották, hogy 20—25 esztendő alatt ezek a saját községükben hűséggel szolgáló lelkipásztorok hogyan vitték előre népüket, az elesett magyarokat a gyarapodás útján. Az egyikről elbeszítették, hogy amikor falujában állását elfoglalta, a gyülekezet népe az iszákosságnak, a hitetlenségnek rabja volt. Mosolyogva beszélték el, hogy mint vitte vissza először is a templomba a népet. Vasárnap délután senki se ment a templomba. Ellenben telve volt a korcsma. A fiatal lelkipásztor paláستtal a vállán, bibliával a kezében elment a korcsmázó magyarok közé és azt mondotta: Ti nem jöttek az Isten házába, hát eljöttem én ide hozzátok és itt prédikálok nektek. Elhajthatok innen is, de tudjátok meg, hogy a halál útján vagytok. Láthatjátok, hogy a romlás népe vagytok, apáitok földjén idegenek szántanak. Ha visszatérnétek a templomba, visszaszerezhetnétek nemcsak az ősi földet, hanem kiszélesíthetnétek határaitokat gyermekeitek és unokáitok számára. Rendre visszatért a nép a templomba. Elindult a józan, szerző élet útján és akkor ez a lelkipásztor megállapodott ennek a vidéki pénzügyvezetnek igazgatójával, hogy ő megbízható embereket ezzel a szóval: okvetlenül, ajánlani fog, azokért felelősséget is vállal, csak hogy mivel nem tehet különbséget niver között, ezért szüksége lesz erre a jegyre, bizalmas szóra: okvetetlen. Amikor ezt elbeszítették, akkor már ez a község egyharmaddal megnövekedett határon dolgozott.

Néhány szempontot idéztem most figyelmetekbe. Visszatekin tettem segédlelkészi éveimre és egy pár olyan pontra mutattam reá, amelynek fontossága különös fényben ragyogott fel előttem. Csak azt akartam, hogy megindítsam gondolkozásokat, hogy ti meg azt a kérdést tegyétek fel magatok előtt: Milyen lelkülettel lehetek én ma igazán eredményesen szolgáló segédlelkész? Azt akartam megmutatni, hogy a segédlelkészi szolgálatban nem a külső körülmények a fontosak, a megélhetés kérdése sem elhatározó, hanem a lelkület a fontos. Ha a lelkület jó és evangéliumi, ez a lélek legyőzi a külső nehézségeket. Ha pedig a lelkület nem megfelelő, akkor a legkedvezőbb külső körülmények is hiábavalók, mert általában is igaz az, hogy minél tisztább lelkülettel végzik szent szolgálatukat a lelkipásztorok, annál kedvezőbbek lesznek a külső körülmények, amelyek között végezhetik szolgálatukat, viszont a kedvező körülmények is úgy változnak fokozatosan kedvezőtlenekké, amilyen mértékben hűtlenek lesznek megbízásuk betöltésében a gyülekezetekért elsősorban felelős lelkipásztorok.

VÁSÁRHELYI JÁNOS.

A theologiai tudományok **módszeres együttműködése.**

1. A theologiai tudomány belső antinómiája, hogy *theologia és tudomány*. Mint theológiának a létezése az *egyházhoz* van köve, csak az egyházban lehetséges, csak ott virágozik, mert ott vannak meg a légköri feltételek, amelyek éltetik. De viszont a *theologia tudomány*, ennél fogva van egy másik fórum is, amely előtt, mint tekintély előtt helyt kell állania: a tudomány logikai fóruma. A theologiai tudomány módszeres kezelésében és művelésében is itt vannak a belső nehézségek, sőt igen sokszor a belső ellentmondások. Ezek elől a nehézségek elől tért ki és bujkált régen a theologiai tudomány, amikor különbséget tett vallástudomány és theologia, majd a tudományos és egyházi theologia között. Ma már ezek a megkülönböztetések mind történetivé váltak, a belső nehézségek azonban, amelyek ezeket előidézték ma is fennállanak, bár a theologiai tudomány mai fogalmazása már lehetségessé teszi azok megoldását. Hogy mégis fennállanak, a legfőbb oka, hogy a mai theologiai tudomány nem törődik eléggé a saját módszerére és módszereire való ráeszmélés kérdésével. Van-e a theológiának saját módszere és ebből folyó módszeres eljárása, esetleg többféle ilyen eljárása; van-e a theologiai tudományágak között módszeres együttműködés, a tudományos és gyakorlati célok megvalósítására; van-e ebben öntudatos tervszerűség, vagy pedig csak nem-tudatos, ösztönös módon történik ez az együttműködés; támogatják-e az egyes theologiai ágak egymást tudományos és gyakorlati céljaik megvalósításában? Egyáltalában kell-e ebben a tekintetben valamit tenni, vagy pedig rá kell bízni a theologiai tudományok művelőit és a lelkészképzés és a lelkésznevelés szolgálatában állókat a saját lelkiismeretükre, hogy ki-ki a saját belátása szerint tegyen, amit akar?

Kétségtelen, hogy a mai theologiai szituáció olyan, amely ezt a helyzetet és az ebből folyó kérdéseket enyhíti. Ma nincsenek már olyan súlyos elvi különbségek a protestáns theologusok között, amelyek a fenti kérdéseket annyira kihegyeznék, hogy annyira szűrésük lennének, mint voltak a múlt században, azonban éppen a theologiai pozíciónk, a helyállásunk érdekében tisztáznunk kell ismételtén a módszeres együttműködést. Indokolttá teszik ezt belső és külső korszerűségek, amelyek veszélyeztetik egyrészt a theologiai pozíciókat, másrészt az együttműködést. Gondoljunk itt a politika etikai kérdéseire, a „népesség” problémájával együtt felvetett kér-

désekre, az evangélizációs mozgalmakra, amelyek theologiai álpótlékokká kezdenek válni s a theologiai érdeklődést közömbösítik; továbbá a szentségek, különösen a gyermekkeresztség kérdésének újabb felvetésére, az egyház új problematikájára. Ennek az új theologiai szituációnak a megvizsgálása egy egészen külön feladat, amely sürgetőleg áll az ajtóink előtt.

2. Ha csak a belső helyzetre vagyunk tekintettel, akkor is nyilvánvaló, hogy a theologiai tudománynak a theologiai főiskoláinkon való művelése és a kapcsolatos gyakorlati lelkészképzés és lelkésznevelés érdeke is indokolja, hogy szolgálatunk és munkánk nem magántügy, nem kinek-kinek a saját külön dolga, vagy legalább is nem maradhat az, hanem szükség van bizonyos együttműködésre, és pedig módszeres együttműködésre.

Tisztáznunk kell a theologiai megismerés egész nagy problematikáját. Milyen természetű ez a megismerés, vajjon fenntartható-e az az álláspont, — ami pedig meglehetősen uralkodó ma is, — hogy a theologiai megismerés direkt, egyenes és közvetlen ontologiai megismerés, vagy pedig tényleg dialektikus és eszkhatalogikus ez a megismerés. A mi felfogásunk szerint a theologiai megismerés feltételez egy belső mozgalmasságot a theologia anyagában, amelyet ebben tart az eszkhatalogikus tárgy. A *Kijelentés* helye, ahol az Isten hallható szava, az *Ige* hangzik a *Szentírás*; a Szentírásban hangzó Igét az *Egyháznak* kell értelmeznie, a saját közös mértéke, a *Hitvallás* szerint, de nemcsak értelmeznie kell, hanem képviselnie is kell, olyan mértékben és olyan módon, hogy az élő Igének, Krisztusnak a megtestesítőjévé váljék, mert az Egyház a Krisztus teste; mivel pedig a megtestesülésnek ebben a világban kell végbemennie, ennél fogva az Igének megvan a maga küzdelme a világgal és viszonya a világhoz. A theológiának meg kell élesen különböztetnie az Igét a világ szellemétől, sőt, egyenesen szembe kell állítania azzal, de meg kell találnia azokat a tevékenységeket és módokat, amelyek által útát készíthet az egyház, a theologiai tudomány által, a Krisztus megtestesülésének. A következő gondolat-sorral találjuk szembe magunkat: *A Kijelentés létesíti az Igét, az Ige hangzik a Szentírásban, a Szentírás hangzik a Hitvallásban, a Hitvallás határozza meg az Egyházat és tevékenységeit.* Ha ezt a gondolatsort követjük, akkor láthatjuk, hogy ige különböző dimenziókban jelenik meg a theologiai tudomány előtt s csak ezekben a különböző dimenziókban tudja azt megragadni és megismerni.

Ezek a dimenziók így redukálhatók: Szentírás, Egyház, a múltban, a jelenben és a jövőben. Így bontakoznak ki a theologiai tudományok:

I. *A Bibliai tudományok*, (múltat, jelent és jövőt egybefogó kategóriában).

II. *Az Egyház-történeti tudományok*, (a múlt kategóriájában).

III. *A Rendszeres tudományok*, (a jelen kategóriájában).

IV. *A Gyakorlati tudományok*, (a jövő kategóriájában).

A theologiai tudományoknak ez a tagozódása, különböző ágakban, semmit sem változtat a theologiai ismereten, bármiképpen is módosul. A theologiai ismeretnek olyannak kell lennie, amely mindenik ágban ráutal az Igére és vissza a saját tárgyi jelentésére. Azaz, közelebről meggyarázva, minden theologiai ismeretnek megvan a saját tárgyi jelentése, bibliai, vagy történeti, vagy hitvallási, vagy specifikusan egyházi vonatkozású jelentése. Ismételve, mindenik tárgyi jelentést hordozó ismeret akkor válik theologiaiává, ha ráutal az Igére s ha mindenikre vissza a saját tárgyi jelentésére. A helyzet azonban az, hogy ezek a különböző tárgyi ismeretek szétesnek, atomizálódnak a valóságban és éppen ezért elveszítik ráutaló és visszautaló erejüket. Ennek a következménye, hogy a theologiai tudományágak, a nagy differenciálódás folytán elveszítették belső kapcsolatukat s ezért ismereteik vagy nem tárgyasak, vagy nem ráutalók. Nem tárgyas a bibliai ismeret, amelyik elme a bibliai szöveg mellett, vagy csak felette lebeg; nem tárgyas az egyháztörténeti ismeret, amelyik az egyházat csak mint jogi, szervezeti közösséget nézi; nem tárgyas az a hitvallási ismeret, amelyik a hitvalló szellem helyébe valamely világnézeti szellemet lop; nem tárgyas az a gyakorlati ismeret, amely nem a szükségben lévő, és pedig nem permánens szükségben lévő egyházra néz. És nem ráutaló az a bibliai ismeret, amelyik megelepszik a Szentírás anyagával bajlódni; nem ráutaló az az egyháztörténeti ismeret, amelyik megelepszik csak a pragmatikus, vagy az immánens szellemtörténeti tények megállapításával; és nem ráutaló az a hitvallási ismeret, amelyik csak utánamondja, vagy pedig újra fogalmazza a tételeket, vagy megelepszik egy bizonyos theologiai reprisztinációval; és nem ráutaló az a gyakorlati ismeret, amely csak módszert fogásokat nyújt.

Ennek a helyzetnek a következménye, hogy sokan, igen sokan, theologiai hallgatók és lelkipásztorok úgy érzik, hogy a theologiai tudomány sok felesleges, terhes igát vet a vele foglalkozók nyakába, vagy úgy érzik, hogy nem azt nyújtja, amire a lelkettek, pásztoroknak és pásztoroltaknak, az igehirdetőknek és hallgatóknak ténylegesen szükségük van.

3. A theologiai tudományágaknak nagy kísértése, bár szükségképeni s így kényszerítőleg fellépő kísértése, ugyanaz a specializmus, amely ma minden szaktudományt fenyeget és amelynek következménye a belső hév és átfogó erő elhalása és pusztulása. Megöli az Egészet, — a theologiai tudományban: az Igét, szétszórodottá teszi a lelkeket, tehát nem az Egész, az Ige szab irányt és ad célt, hanem az egyéni hajlamú és szubjektív életérzésű ember érdeklődése. Folyton fenyegeti a theologiai tudományt, hogy ismét lemorog az önállóságáról, mert elveszti a saját eszkhatalogikus tárgyát s valamelyik szaktudományba, a történettudományba, vagy a pszichológiába, vagy éppen a filozófiába folyik vissza.

4. Az tehát a kérdésünk, hogyan működhetnek együtt, módszeresen, a különböző theologiai ágak? Fel lehetne vetni azt az

ismert kritikai kérdés¹, miféle hasznot jelentenek a theologiai ágak, kölcsönösen egymásnak, tehát, hogyan segítik kölcsönösen egymást? Úgy véljük azonban, hogy ennél a tudomány-hasznossági szempontnál sokkal fontosabb bizonyos elvi kérdéseknek a feltevése, amelyekben egységre kell jutni a theologiai tudománynak, hogy azután ugyanazon módszeres szempontok szerint valóban együttműködjenek a különböző ágak és diszciplínák.

A) A legelső feladat, tisztázni a Szentírás értelmezésében az *igeszzerűség* és az *írászerűség* jelenlétét. Meddig terjed az írászerűség és hol kezdődik, az értelmezésben, az igazságszerűség? Ha valljuk a testimonium internum Spiritus Sancti tanát, — aminthogy valljuk, — akkor mi a kritériuma az írászerűségnek és mi a kritériuma az igazságszerűségnek? Lehet-e valamely theologiai tanítást a felhozott bibliai helyek mennyiségével igazolni; ha pedig nem lehet, akkor hogyan igazolja magát a theologus az írászerűség elvének az elejtésével szemben? Lehet-e valamely tant, pl. a megtérés, újjászületés nagy tényeit a pszichológiai fejlődés elve alá helyezni s ezzel elpszichologizálni Isten nagy tetteit? *A Szentírást nem lehet se elmateriálizálni, se elmechanizálni, de nem lehet elpszichologizálni, vagy elspirituálizálni.* A római egyházzal és a szektárius herezissel szemben, csak akkor tud a protestáns s épen a református theologia helytállani, ha ebben a nagy kérdésben tisztázza a tiszta reformátori álláspontot. A theologiai ágak együttműködésében nélkülözhetetlen az egységes állásfoglalás. Ha ez nem történik meg, akkor különböző és egymásnak ellentmondó következtésekre jutnak s ebből következőleg a személyes hitet veszélyeztető kritikát folytatnak.

B) Az *eszkatologia* kérdése a következő, amelyben még nagyon sok bizonytalanság uralkodik, általában a theologiai gondolkozásban és különösen a különböző theologiai ágakban. Még mindig kísért az a felfogás, hogy az eszkatologia egy tanrészlet, mind a biblikusra, mind a szisztematikusra, mind pedig a gyakorlati theologusra, vagy az egyháztörténészre nézve is. Azok is, akik nem annak fogják fel, gyakorlatilag csak azt vallják, mert nem érvényesítik egész theologiai gondolkozásukban. Az eszkatologia keresztényen theologiai álláspont, amely mint a levegő oxigénje, be kell, hogy töltsen a keresztényen theologizálás egész légkörét. *A református theologia kifejezetten eszkatologikus theologia.*

Az, ami az eszkatonban történik, az nem egy történelmi esemény, amely okozati összefüggésben lenne előbbi horizontális eseményekkel. Krisztus nem úgy jön el, hogy azt horizontális-történelmi vonalon szemlélni lehetne. Nem is szemlélhető, hanem szemlélhetetlen, Istentől eredő, vertikális tett. Ami az eszkatologikus álláspontot illeti, nem arról van szó, hogy csupán *ide* nézzen a theologia, mert szemlélhetetlenségénél fogva, *ide* nem lát el, semmiféle vonalat *ide* nem követhet. hanem *innen* kell visszanéznie minden kérdésre, életre és halálra, a világra és az emberre. *Innen* nézve megváltozik minden, ami a világban és az emberi életben

történik, de főképpen megváltozik az ember belső magatartása. A világ megmarad magában világnak, a természet természetnek, a bűn bűnnek, de megváltozik a Krisztusban élő hívő ember világ-szemlélete, természet-, ember és bűn-szemlélete. Krisztus eljön ítélni eleveneket és holtakat: ez nem egy történeti faktum, egy történeti finis, hanem egy olyan ítélet, amely az eszkatologikus állásponton fényt és árnyékot vet a világra, de mindenképpen egyedül helyes megvilágításba helyez mindent, valós értéket kölcsönöz mindeneknek, pozitív és negatív értelemben egyformán.

Ha innen, t. i. Isten utolsó ítéletének és végső tetteinek a szempontjából nézzük Istent, akkor nem egy monumentális mozdulatlanságban látjuk, hanem mint folyton jövőben lévő Urat, aki Krisztus királyságában véghez viszi örökkévaló tervét és akaratát. Isten Krisztusban cselekszik, mindig nagyobb, dicsőségesebb és győzelmesebb tettek által. Az eszkatologikus hit Istennek való kiszolgáltatás és a világtól való szabadulás. Az eszkatologikus hit szerint a keresztyén ember nem abban hisz, ami megvan, ami készen van, mert akkor hisz önmagában, az emberben, a hatalomban, a jogban, a tudományban és a művészetben, hanem hisz Istenben, aki eljövendő, akié a jövő, amely akkor is valóság, amikor „idő többé nem lesz.” (Jel. 10:6.)

Nem részletezhetjük ezt a kérdést, csak arra hivatkozunk még, hogy ez a theologiai gondolkozás egészét átható álláspont új módszeres eljárást követel a theologiai tudomány egész anyagában és annak minden ágában.

C) A harmadik nagy szempont, amelynek érvényesülnie kell a theologiai gondolkozás és tudomány minden ágában: a *christologiai szempont*. A bibliai tudományokban a christologiai szempont ma már általánosan elfogadottnak vehető, bár még mindig nincs következetesen végig vite. Annál kevésbé érvényesül a rendszeres theologia etikai részében, ahol a természetjogi fel fogásnak, különösen a közösségi élet etikájában, még mindig tág tere van. Így pl. a jogi és társadalmi közösségek, állam, házasság stb. megalapozása, különösen a keresztyén embernek ezekhez való viszonya, még mindig természetjogi.

Mind ezeknek a szempontoknak az alkalmazása a legnehezebb az egyháztörténeti tudományokban és csak akkor is válik lehetőségessé, ha sokkal teljesebb értelemben egyháztörténetté válik, de nem az egyháznak, mint jogilag szervezett közösségnek, hanem mint a Krisztus testének a történetévé. Ha azt valljuk, hogy az egyház a Krisztus teste, amelyben a fő maga a Krisztus, akkor az egyháztörténet a Krisztus harca a világban és a világ ellen, hogy az egyház életében végbe menjen az ő megtestesülése. Talán szokatlan, talán igen nehezen megvalósítható, vagy talán meg sem valósítható, de azt a követelményt legalább kifejezi, hogy az *egyháztörténetnek theologiaivá kell válnia*.

A gyakorlati theológiában már könnyebb a helyzet a christologiai szempont alkalmazása tekintetében, mert egyetlen disz-

ciplina sem lehetséges a christologia nélkül. Krisztus valóban Úr az egyház minden vonatkozásában. Vagy ha nem Úr, akkor az egyház nem egyház, a hit szempontjából s a róla szóló tudomány nem tudomány a theologia szempontjából.

5. Végül vessük fel azt a kérdést, hogy éppen a theologiai oktatásban hogyan működnek együtt a különböző theologiai ágak és pedig módszeresen hogyan történik ez az együttműködés?

A különböző theologiai ágak és diszciplinák között a kölcsönös egymásra való kitekintés és a kölcsönös egymást segítés elvének kell uralkodnia. A theologiai tudomány *a maga egészében őndálló* és nem az egyes ágaiban, vagy éppen a diszciplináiban. Az egyes ágaknak és diszciplináknak nincs autarkijuk, hanem csak az egésznek van autarkijája. Vegyük sorra.

A) A *Bibliai tudományok* nem merülhetnek el sem a filológiában, sem a hermeneutikában. A teljes Szentírást úgy kell tekinteni, mint az Isten Igéje megtestesülésének az egyik módját, mint irodalmi formában történt megtestesülést, tehát nemcsak a filologus vagy az irodalomtörténész objektív szakszerűségét és hűvösségét kell belevinniük munkájukba, hanem a theologus hitét is, aki az Ige iránti hódolattal nyúl minden szóhoz és mondathoz. Akárhonnan is indulnak el, bármely könyvből vagy fejezetből, mutassanak rá mindig az Egészre. A Szentírást ne széttépetten, hanem épen adják és a benne hangzó Ige nagy méreteire utaljanak. A Bibliai tudományok minden tanításából ki kell tűnnie, hogy valóban *Christus rex et dominus Scripturae*. Ehhez kell segítséget nyújtani a Bibliai tudományoknak valamennyi a többi theologiai ágak, de főképpen a Rendszeres theologia. Ezt a segítséget ez az utóbbi azonban csak akkor tudja nyújtani, ha maga is folyamatosan igénybe veszi a Bibliai tudományok feléje kinyújtott kezét.

A Bibliai tudományok segítségét különösen nem nélkülözheti a Gyakorlati theologia. Nyitott ajtókat nyitogatnánk, ha ezt közelebbről magyaráznók. Arra azonban rá kell mutatnunk, hogy a Gyakorlati theologia feladata: utat készíteni az Ige szolgálatának. Az Igét azonban nem lehet a felvett útakhoz szabni, hanem az utakat, a módokat kell az Igéhez szabni. Ennélfogva a Bibliai tudományok jelentősége semmiféle más tényezővel össze nem mérhető.

B) Az *Egyháztörténeti tudományokra* vonatkozólag fentebb már ismételtén kifejeztük azt az igényünket, hogy „*theologiai*” tudományokká kell lenniök. Nem állhatnak ott idegenül, a világtörténeti tudományok iránt érzett lojalitással, a theologiai tudományok sorában. Legyenek az Isten Igéjének a világban való tünetkezésének tudományaivá: az Ige fenomenológiájává. Forduljanak a belső történet, az egyház belső története felé. A Rendszeres theologia és a Gyakorlati theologia különösen, de a Bibliai tudományok is azzal az igénnyel lépnek fel, hogy az Egyháztörténeti tudományok az Igének az imádságban, a kultuszban, az

egyházi tanban, a theologumenákban való jelentkezését adják úgy, amint az idők folyásában felbukkannak. Válgják az egyház külső története egyszerű kompendiummá s lépjenek előtérbe az egyházban folyó szellemi élet története, hogy szólaljanak meg a hívő, alkotó, hitvalló, tudós személyiségek, úgy, amint hisznek, alkotnak, hitvallást tesznek, tudományt űznek. De szólaljanak meg az alkotások, legyenek azok imádságok, énekek, hitvallási iratok, tudós könyvek, amelyek bizonyosságot tesznek az egyház belső életéről. Nem kárhoztathatjuk ezeket továbbra is hallgatásra. Szólaljanak meg ezek a néma bizonyágtevők. Mindaddig légtérre térben él az egyház és jár a magyar protestáns theologia, amíg bizonyágtevőit ki nem szabadítjuk némaságuk sötét börtönéből. Az Egyháztörténeti tudományok akkor fognak módszeresen és tervszerűen dolgozni, amikor egymásulán küldik a némaságuk bilincseiből feloldott bizonyágtevők seregét a többi theologiai ágaknak.

C) A *Rendszeres theologiai tudományoknak* úgy kell előterjeszteniök hitvallási (dogmatikai, ethikai) igazságait, hogy távol tartsanak azoktól minden idegen elemet (pszichologiai, filozófiai, historiai elemet), tehát tisztán és keverés nélkül adják át a többi theologiai ágaknak. Különösen az ethikai igazságokat úgy mutassák fel, hogy azokban a világ és az élet helyes megítéléséhez nyújtsanak megfelelő kritikai szempontokat. Mindezt pedig rendszeresen, mert az Ige egy, tehát következik belőle egy rendezett egység, de megköveteli ezt az emberi szellem egysége is, amely a rendszerezéssel is hozzájárul ahhoz, hogy az élet és a világ zürzavarában fenntartsa magát.

D) A *Gyakorlati theologiai tudományok* a legkevésbé rendelkezhetnek be autarkióra, a legteljesebb mértékben reá vannak szorulva a többi theologiai ágak folytonos segítségére. Sem a Bibliái, sem az Egyháztörténeti, a legkevésbé a Rendszeres theologiai tudományok segítségét nem nélkülözhetik. És viszont mind ezeknek a tudományoknak a Gyakorlati theologia adja az öntudatot, a sajátos egyházi hivatástudatot.

6. A theologiai tudományok módszeres együttműködésének a technikája a theologiai főiskolákon, az a további kérdés, amelyet mindenik főiskolának, gyakorlatilag, meg kell oldania. A fenti szempontok csak akkor nyújtanak valami hasznót, ha ez az oktatás érdekében űzött együttműködés létrejön.

Dr. TAVASZY SÁNDOR.

Konfirmációi tanítások

a Heidelbergi Káté alapján.

Az erdélyi egyházkerület még 1926-ban a Heidelbergi Kátét vette használatba a konfirmációi előkészítés céljára. Ez időtől kezdve ezen káté szerint folyik a konfirmációi tanítás iskolákban és gyülekezetekben. Ez a határozat kapcsolatban volt azzal, amely az egész vallásitanítási tantervet a népiskolákban úgy alakította át, hogy az hitvallásos legyen és az ott tanult anyag összefoglalásául és magyarázata irányelvül a református hitvallásnak ebben a kátében foglalt formája szolgáljon. Ezért már a népiskolai anyagban minden osztályban beosztott kérdéseket a kátéből, úgy pedig, hogy a konfirmációi anyagnak felvett 92 kérdés közül 66 kérdést már az előző osztályokban megtanultak és megismertek, sőt a bibliai és egyháztörténelmi anyag tanulásánál azzal egybekapcsolva értették meg a tanulók.

Hiányzott azonban mindezeig egy olyan vezérkönyv, amely a kátének különösen konfirmándusok számára való tanítását megkönnyítette volna, vagy utasítást adott volna arra, hogyan lehet a kátét éppen a konfirmációi előkészítésben megmagyarázni, megtanítani és a gyermek élő tulajdonává tenni. Ennek és a vallásitanítási tanterv egyéb hiányainak az volt az oka, hogy a tanterv megalkotása után az egyházkerületnek más, sürgősebb és szorongatóbb feladatai léptek előtérbe, amelyek miatt nem jutott ideje ezek pótlására. Kétségtelen, hogy ez a mulasztás súlyos nehézséget okozott a tanítás és előkészítés menetében.

A népiskolai vallásitanítási tanterv konventi bizottsága által való átdolgozása, valamint a konfirmációi előkészítés és vallásitanítás összhangba hozásának munkálatai az egész magyar református egyházban felvetették ismét a konfirmációi káté kérdését és azt a gondolatot, nem lenne-e helyes ezt a református hitvallást tenni a konfirmációi előkészítés anyagává. Az erre vonatkozó megbeszélésekben nagy fontosságú az a kérdés: mennyire lehet ezt tenni, nem állít-e ez a káté lébirhatatlan nehézségeket a tanulók és a tanító elé. Az itt közölt feldolgozások arra akarnak feleletet adni, hogyan folyik ma ez a munka az erdélyi egyházkerület gyülekezeteiben és iskoláiban. Azért a következőkben egy néhány olyan dolgot közlünk, amelyek erre mutatnak rá és amelyek írói a saját munkájuknak egy órai anyagát mutatják be itt, bizonyosságául annak, hogyan lehet ezt a kátét tanítani falusi konfirmálóknak, középiskolásoknak és szórványban tanulóknak.

Egyúttal ezzel elő is akarjuk készíteni egy olyan vezérkönyv munkálatait, amely éppen a káté konfirmándusoknak való tanítását volna hivatva megkönyvteni.

I. L.

1. A mi vigasztaldsunk.

(I. Úrnap.)

(Falusi konfirmálóknak.)

1. *Ének*: Oh Jézus mi idvességünk. 43 dics. 1. és 3. verse.

2. *Ima*: Kegyelmes Istenünk, aki az Úr Jézusban megváltottál minket, hirdettesd számunkra örökkévaló akarodat s Szentlelked erejével készítsd el lelkeinket annak befogadására. Adjad, hogy őseink hite, amely a Te kijelentésedről való bizonyágtétel, legyen ma a mi hitünk erősítője a Krisztus érdeme által. Ámen.

3. Felolvassuk a Heidelbergi Káté 1. és 2. kérdéseit és a Szentírásbeli bizonyságokat.

4. Megelőző órákon a káté történetéről és a mi egyházunkban betöltött szerepéről volt szó, valamint arról, hogy éppen a konfirmációi oktatásban van a káté rendeltetése. Megmondottuk, hogy a káté megtanulása még nem minden, de elengedhetetlen feltétel, mert ebben egyházunk tagjainak közös bizonyágtételét látjuk, ami a mi személyes hitünknek is eligazítója kell legyen. A Biblia és az énekeskönyv mellett minden házban ott kell lennie a káténak, mint ahogy régi református családoknál igen gyakori volt a káténak magyarázatos kiadása is.

a) Az első és második kérdés a református keresztyén számára az a határozott útmutatás, amellyel a kátében elejétől a végéig, de az egész életben is állandóan találkozunk. Mindjárt a kiindulás eszünkbe juttatja a bűnt, ami miatt van az életben minden bajunk és nyomorúságunk. Akiknek pedig fáj bűnösségük tudata, azok Istenhez fordulnak abban a tudatban, hogy nekik egyedül Ő adhat vigasztalást.

Akárhol olvassuk a Szentírást, Isten embereit mindig ebben az állapotban találjuk. Rájuk nehezedik a bűntudat s ők Istenhez fordulnak, aki a hozzátérőket kegyelmesen elfogadja, megvigasztalja és célt ad életüknek.

Olvassuk el az Ap. csel. 4. részének 32—37. terjedő verseit, ahol az őskeresztyén gyülekezet Istenben vigasztalást talált életének szép példájával találkozunk. Abban a világban is a legnehezebb kérdések támadtak a mindennapi életben, sok nélkülöző és szegény volt közöttük. Ezen a látható nyomorúságon úgy segítettek, hogy közössé tették a földi javakat s miközben az apostolok igehirdetése hitüket élesztette és erősítette, a hívők azzal szolgáltak egymásnak, hitüket abban mutatták meg, hogy minden javukat közössé tették. Ez a lemondás megvidámította az életüket. Az apostolok az egyik jómódu embert éppen a Vigasztalás fia szép és kifejező névvel tüntették ki, mert látták, hogy a benne munkál-

kodó hit mennyire megvigasztalta és lelki örömbe vonta az egész életét.

Ma is milyen vigasztaló, ha látjuk azt, hogy ma is vannak emberek, akik nem félnek a holnaptól, nem aggódnak az étel és ruházat felől, nem félnek megosztani kenyérüket a másikkal, akinek nincs és nem esnek kétségbe, ha látják a veszedelmeket, mert bíznak Istenben, akinek akarata nélkül velünk semmi sem történik. Krisztust ismerik ezek, Aki a kereszten is imádkozott, Pál apostolt látják maguk előtt, aki a börtönben is énekelt s a magyar gályarabokat, akik a győtrelemek közül is vigasztalást írtak haza családjuk és gyülekezetük számára és a hitben való állhatatosságra buzdították őket.

A konfirmáció is arra segít minket, hogy mi is tanuljunk meg úgy gondolkodni, mint Isten választott emberei, akik szakítottak azzal, amit csak ez a világ tudott nekik adni. Elhagyták ezt a világot és odaadták életüket Isten kezébe, aki testükről-lelkükről egyformán gondolt viselt. Ehhez a hozzánk, keresztyénekhez egyedül méltó élethez kell hozzászoktatnunk magunkat, már most az ifjúkorban, amikor szeretnénk serdülni, nagyosodó életünkkel a magunk urai lenni. Azt gondolja az ifjú, ha eddig függött is valakitől (szülők, nevelők), ezután a maga gazdája lehet s most egyszerre előtte áll a nagy feladat: nem lehet ezt tenni, mert az ember egész mivoltában, testestől-lelkestől, életben-halálban az ő hűséges Urának tulajdona, aki már akkor sajátjának mondta őt, amikor az ember erről még nem tudhatott. Meg kell tanulnunk Isten örök végzése szerint gondolkodni, ez pedig azt jelenti, hogy az ember nem akar többé a maga bűnös gondolatai után menni, mert ebbe előbb utóbb belepusztul, Istenre akar hallgatni, Aki azt ígérte, hogy életünket megtartja és akkor is megvigasztalja, amikor erre az egész világ és én magam sem vagyok képesek. Isten Fiát hűséges Urunknak és Megváltónknak ismerjük meg. Valakik erre az ismeretre eljutottak, azt is tudták, miért nincs más választásuk az életben. Azért, mert Ő bűneinkért eleget tett, a világ urának, a Sátánnak kezéből kimentett, állandóan őriz és gondot visel és adja a legnagyobbat: az örökéletet.

Az igazi élet Istenben való megvigasztalódás a Jézus Krisztus által s ha ezt valaki megtalálta, egész élete Azé lesz, engedelmes-ségben és teljes reáfigyelésben, Aki őt szerette és szívét azért dobogtatja, hogy mindig neki éljen. Az ilyen ember tudni fogja, mi a hála, ami örökké hozzáfűz Istenhez s nem engedi, hogy tőle elszakadjon.

b) Hogy lettünk egészen az övé? Mi a szándéka velünk? Mit ígér az ő tulajdonainak? Milyen választás elé állítja életünket? Mi az, amit mindennap elvár tőlünk? Lássuk meg az ő parancsát, amelyet a teljes kijelentésben tár fel előttünk és kérdezzük meg mindennap: mit akarsz Uram, hogy cselekedjem?

c) Három foka van annak a tudománynak, amelyet Istenben vigasztalást nyert hitünk mellé kell ragasztanunk. Először, hogy

milyen nagy a mi bűnünk és nyomorúságunk. Másodszor: ebből mi módon szabadulhatunk meg és harmadszor: a szabadító Isten iránt milyen hálával tartozunk. Az ember boldogságát és vigasztalását e hármasság keresztyén tudomány nélkül meg nem találhatja. De ezek által boldogan él és reménységben hal meg.

A mi hittünk s egész életünk útvesztők szövevényében semmisülne meg, ha ezt a három dolgot nem ismernők. Ezek által megtaláljuk, amit annyian tévúton keresnek: a boldogságot és az üdvösséget. Nektünk az őskeresztyénekkal, Pállal, a reformátorokkal és a magyar gályarabokkal kell az Istent ismerő életben járni.

5 *Ima*: Köszönjük üdvözítő Istenünk, hogy minket a magadéinak választottál, megtartasz és megvigasztalsz egész életünkben s megnyitod előttünk az örökélet ajtaját. Kérünk cselekedd meg, hogy hitünkkel és értelmünkkel ismerjük meg azt a boldogító tudományt, amely a Te igaz ismeretedre segít. Szentlelkeddel gyámolíts ezután is, hogy a háládatos életre legyünk mindig készen a Krisztus által. Ámen.

6. *Ének*: Nem vagyunk mi magunkéi. 4. sz. dics. A. L.

2. A törvény Krisztusra vezérlő mesterünk.

(II. Úrnap.)

1. *Ének*: 228:1 vers.

2. *Ima*: Felséges Isten! Oh jelenj meg e kicsiny közösségben. Igédde világosítsd meg szívünket, hogy megismerhessük nyomorúságunk okát s a bűnt megutálva, tiszta szívvel könyöröghessük a Te irgalmasságodat, melyet mutass meg azáltal, hogy Szentlelkeddel vezérelsz a Te szent Fiad ösvényein, akivel meghalván a bűnnek, támadjunk fel az új életre s éljünk a Te dicsőségedre. Ámen.

Számonekérés: Mi végre teremtett Isten minket embereket? Hogy legyen, aki Istent önként szeresse, engedelmes gyermeke legyen néki s az Ő dicsőségére éljen. — Betöltötte hűséggel az ember hivatását? Nem. Nem az Isten. hanem a Sátán szavára hallgatott. — Mi példázza ezt a bibliában? Az első bűneset, a Kain gyilkossága, a József testvéreinek gonoszsága, a Dávid paráznsága, az Acháb és József bűne Nábót ellen, Judás árulása stb. Mit állapít meg az Isten az emberről a teremtéskor? Azt, hogy „igen jó.“ (I. Mózes 1:31.) A bűneset után? „Hogy megsokasodott az ember gonoszsága a földön és hogy szíve gondolatának minden alkotása szüntelen csak gonosz.“ (I. Mózes 6:5. V. Ó., I. Mózes 8:21., Róm. 7:22—23., Róm. 3:11—12.)

Te jó vagy-e, vagy Te is a bűn rabságában vagy? Pál mit felelt e kérdésre? „Tudom, hogy nem lakik én bennem, azaz a testemben jó.“ (Róm. 7:18.) Ok-é ez a szomorúságra? Igen. Miért? „Mert a bűn zsoldja a halál.“ (Róm. 6:23.) Pál miként

fejezte ki e feletti fájdalmát? „Óh én nyomorult ember! Kicsoda szabadít meg engem e halálnak testéből. (Róm. (7:24.)

E nagy szomorúságomban mi lehet egyetlen vigasztalásom? Káté: 1. k. Pál az előbbi fájdalmas felkiáltásra Istentől milyen feleletet kapott s boldog örvendezésében miként fejezte ezt ki? „Hálát adok Istennek! A mi Urunk Jézus Krisztus által!“ Aki által lehetséges egyedül a szabadulásunk.

Ha a Sátán, a bűn rabságából Jézus Krisztus kiváltott, kinek a tulajdonává lettem? Milyen áldások származnak ebből az életemre?

Káté: 2. k. „Hány dolgot...“

Felelet: „Hármat. Először...“

Céltűzés: Minthogy a fenti vigasztalásban való részesülésemnek feltétele az, hogy megismerjem: mily nagy az én bűnöm és nyomorúságom, magam pedig magamtól nem jövök erre rá (Róm. 7:7), ezért nékem existenciális ügyem — nemcsak földi létem, de örök létem, üdvösségem sorsa függ tőle —, hogy megismerjem Isten törvényét, beismerjem bűnösségemet s eljussak Krisztusban való hitre. Ezekre a kérdésekre kell tehát feleletet kapjak a Szentírásból: Honnan ismerem meg a nyomorúságomat? Mit kíván tőlem Isten törvénye? Megtarthatom é, amit Isten törvényében kíván? S ha nem, lehet-e valami reményiségem mégis a megmenekülésre? S ebben nékem mennyiben segítségem a törvény ismerete?

Kifejtés: Ha egy földgömböt vennénk elő, amelyen a világ-részek fehéren maradtak s ezekben feketére festenénk azokat a területeket, ahol vad pogány népek vagy konok hitetlenség honol, pirossal, ahol a háboruszkodó népek koronként s főleg ma vérükkel öntözik a földet, sápadt, hamúszínnel azokat a területeket, ahol éhínség, járvány, döghalál vagy a bombatámadások százezreket pusztítanak el s valamilyen sáros, szennyes színnel, ahol a destructio, a bűnös, szennyes erkölcsiség uralkodik, talán az egész földön, ahol csak ember él, nem maradna fehéren egy pirányi foltocska sem. Nincs tehát egyetlen ember, aki valamely bűn okozója vagy szerzője nem lenne s mégis oly kevés ember van, aki tudná, vagy belátná, vagy éppen alázatosan és töredelmesen beismerné bűnösségét. Miként lehet e bajon segíteni? Mi lesz a sorsuk azoknak, akik rá sem ébrednek nyomorult voltukra? Akik megátalkodottan, vagy mit sem tudva bűnösségükről, élnek?

Ezeknek szükségük van egy tükörrre, amiben meglátják lelki rútságukat. Mi lehet ez a tükör? Ki mondhatja meg nekünk őszintén a valóságot, hogy milyenek s mik vagyunk mi?

A megismerés nem megy könnyen. *Példa* a Betsabét bűnös módon elvevő Dávid király. Ki döböntelte rá tette bűnös voltára? Mikor Náthán elmondja a szegény ember kis báránykájáról szóló történetet, még akkor sem ismer magára. Az Isten szavának határozottan, személyszerint szólani kell: „Te vagy az az ember!“,

hogy ráismerjünk magunkban ez iszonyatos bűnökre. (II. Sámuel 12:1—13)

Dávid Isten törvénye ítélete alatt mire indul? Olvassuk el bűnvalló imádságát: Zsolt. 51. rész.

Előfordul azonban, hogy egyesek megismerik Isten törvényét, sőt könyv nélkül tudják minden parancsát, mégsem ismerik be bűnösségüket. Lásd meg a farizeus és a publikánus példáját! (Luk. 18:9—14.)

Elmélyítés: Ez a legszomorúbb, mert a legreménytelenebb eset. Olvasd el és tedd fel saját magadnak is azokat a kérdéseket, amelyeket Pál a Róm. 2:17—24-ben feltesz. Amikor a törvényből meglátod az igaz ember képét, hogy milyennek kellene lennie, akkor magadra tekintve tégy bűnvallást: „nem lakik énbennem, azaz testemben jó”. (Róm. 8:8) De ezzel ne elégedj meg, kelj fel és indulj el a tékozló fiúval az aytai ház felé!

Ének: 84:1—3. vers.

De vajjon: „*mit követel tőlünk az Isten törvénye?*” A feleletet a Szentírásból olvassuk fel: Máté 22:37—40

Ha az Istennek a törvény és a próféták által kijelentett akarata e summáját halljuk s végig gondoljuk, hogy ma és mi nem az egyetlen igaz Istennek engedelmessé válnak, hanem egész valónkat a háború istenének, Mars-nak, vagy a Hadúr-nak, a gyönyörök Istennőjének, Vénusz-nak, Astarté-nak, a meggazdagodás, a hatalom vágyainak, az Arany borjúnak, vagy sokan Bacchus-nak az alkohollal, vagy éppen önimádásban önző művelők bálványistenének szentelik, a hamis eskűkre, a káromkodásokra, a templomkerülésre és sok egyéb Isten szentsége tekintélye, egyedülvaló hatalmassága, szent neve ellen elkövetett bűnökre gondolunk, akkor szomorúan állapíthatjuk meg, hogy nem szeretjük Istent úgy, ahogy azt törvényében megköveteli. S ugyanígy vagyunk a felebarátunk iránti szeretettel is. Mennyire távol vagyunk az irgalmas szamaritánus tövélegesen megnyilatkozó szeretetétől s attól a legfelső mértéktől, hogy felebarátunkat úgy szeressük, mint önmagunkat, sőt életünket is készek legyünk odaáldozni értük.

Íme a törvény ismerete csak megszorít, s nem vigasztal. Lehet, hogy az ó-szövetség egy-két törvényét be tudom tartani, mint a bibliai gazdag ifjú (Márk 10:17—23), — de a Krisztus által a Hegyi beszédben elmélyített törvényt, az éppen nekem felállított isteni parancsot, amely talán beképzeltségem, gögöm, önzésem, bűnös szenvedélyem, érzékiségem, közömbösségem, vagy hitetlenségem feladását követeli, a magam erejéből *semmiképpen sem!*

Mindazt, amit Isten törvénye kíván megtarthatom-e? erre a kérdésre szomorú beismeréssel „nem”-mel válaszolhatok, „mert természet szerint hajlandó vagyok Isten és felebarátaim gyűlölésére.” (Róm. 3:10—12, 23. Káté 5. k.)

Mire való hát a törvény, ha képtelen vagyok azt betölteni? Erre Isten igéje felel meg Pál galatákhöz írott levelében: 3:19—29, 4:1—7.

Összefoglalás és a Káté további tétéleire való tekintés:

Az Ó szövetség emberei ismerték a törvényt: Saul is, Dávid is, a farizeusok is, az írástudók is, a nép is. Üdvösségre ez nem juttatta el őket, — de szükség volt rá, hogy bűntudatra vezető tűkőr, vagy fegyelmező gyám legyen, míg Krisztus eljött. A törvényre nekünk is szükségünk van, hogy megismerjük mily nagy a bűnünk és nyomorúságunk. De hogy erre eljussunk, a Szent-Lélek megvilágosító kegyelmére van szükség s hogy betölthessük, ahhoz a Krisztus által el kell jutni előbb az istenfiúság állapotára. Akkor is megmarad a törvény fegyelmező gyámként, hogy mint Krisztusban szabadok, szabadossá ne váljunk!

A törvény az egyetlen szabadulásra utal: a Krisztusra. (Zsid. 10:1.) „A törvény vége Krisztus, minden hívőnek igazságára.” (Róm. 10:4.)

Valamely növendék spontán imádsága: Hálaadás a megvilágosításért és a Krisztusban adott isteni kegyelemért.

Ének: 271: 1—3.

DR. KISS TIHAMÉR LÁSZLÓ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

LELKÉSZNÉK SZÁMÁRA

IRJA: VÁSÁRHELYI JÁNOS PÜSPÖK.

A lelkésznek szövetségének feladatairól.

A mult esztendőben megalakítottuk a lelkésznek szövetségét. A kezdeményezés helyességét igazolják a megkezdett munka biztató eredményei. Pár egyházmegyében lélekemelő összejövetelt tartottak a lelkésznek és igazi buzgósággal foglalkoztak nemcsak a lelkésznek helyzetét közvetlenebbül érintő kérdésekkel, hanem az egyházunk lelki érdekeit előmozdító feladatok helyesebb szolgáltatának módjaival is.

Az áldott kezdeményezésnek legszebb eredménye az volt, hogy a mult év végén igen nagy nyomorúsággal viaskodó lelkészi özvegyeket és árvákat tudtunk némi segélyben részesíteni. Bizony megszégyenítően kevés volt az, amit tenni tudtunk érettük, de mégis Istennek tetsző dolog volt már az is, hogy megmozdult a szívünk és segítségre emelkedett fel a kezünk. Azt a keveset, amit egyébként igazán jószívvel adni tudtunk, szívesen fogadták a segélyezettek. Közülük többen meghatóan szép levélben köszönték meg a testvéri együttérzésnek megnyilatkozását.

Az elmondottakból azt a következtetést akarjuk levonni, hogy a megkezdett úton nem szabad megállanunk, sőt ellenkezőleg, tovább haladnunk szükséges. Ha megállanánk, ez elsősorban is azt jelentené, hogy jövőre már semmi segélyt sem tudnánk adni, mert hiszen, amit az elmúlt esztendőben gyűjtöttünk, azt nem-sokára teljesen ki is osztjuk. A legelső tehát az, hogy úgy az egyházmegyei lelkésznek szövetségek, mint a központ, vegyék fel újra a gyűjtés munkáját. A tagok fizessék be a tagsági díjaikat és az egyházmegyei szövetségek rendezzenek e célra összejöveteleket. Az egyházmegyei lelkésznek szövetségének figyelmét felhívom, hogy amennyiben szükségesnek tartják és kellőleg elő tudják készíteni egy-egy nagyobb összejövetelnek rendezését, én is készséggel fogok segíteni abban, hogy nevesebb művészi számokról és jelesebb előadók közreműködéséről gondoskodni tudjanak. Kedves lenne, ha a lelkésznek, társadalmi összeköttetések felhasználása mellett, férjükön keresztül is érvényesítenék befolyásukat abban az irányban, hogy pénzintézetek, társadalmi egyesületek, egyházközségeink és módosabb híveink is járuljanak hozzá segélyakciónkhoz. Meg kell magyarázni, hogy általában is nagyon csekély a lelkészi özvegyi nyugdíj, de e segélyösszeg nem ezt a kérdést akarja megoldani, mert ennek megoldására tényleg egy társadalmi

segélykió olyan idősebb, beteg, gondozás nélküli lelkési leszármazottakon kíván segíteni, akik már nyugellátásban nem részesülnek és magukra hagyatottságukban kiváltképpen rá vannak szorulva a gyámoltásra. Segítségére kívánunk sietni ezeken kívül az olyan lelkési özvegyeknek és árváknak, akik különösen nehéz helyzetben vannak akár betegség, akár más nyomasztó körülményeknél fogva. Nem lármás társadalmi akcióról van szó, hanem arról, hogy egyházunk igehirdető szolgálóinak helyzetét ismerő, megértő lelkek segítsenek a legtöbbnyire vagyon nélkül elhalt szegény lelkészek leszármazottjain és mentsek meg azokat a teljes gondozatlanság és elhagyatottság nyomorúságától.

Szükséges, hogy a lelkésznék időnként találkozzanak egymással. Beszéljék meg közös lelki kérdéseiket, épüljenek egymás hite által. Tárgyalják meg a hivatásukkal kapcsolatos kérdéseket, egyházunk védelmének, a honvédelmi munka előmozdításának útjait és lehetőségeit. Már maga az a tény, hogy a lelképásztorok feleségei időnként testvéri közösségben találkoznak, ápolják egymás között az összetartás, a kölcsönös megbecsülés érzését, nagyon sok áldásnak forrása lehet. Ne hagyjuk abba, sőt a mai nehéz időkben még fokozzuk ezt a munkát. Közeledik a tavasz és ha a külső körülmények könnyebbé teszik majd a találkozást, éljünk is a kedvező lehetőségekkel. Így készítsenek elő az egyházmegyei szövetések a tavaszra egy pár olyan kedves találkozót, mint amilyenek voltak tavaly az udvarhelyi, orbai, görgényi, szilágysági, marosi egyházmegyék lelkésznői szövetségének találkozói, vagy még ezt megelőzőleg a sepi egyházmegyéé. Az elszigetelt, egymásra nem gondoló élet fáradttá, kedvetlenné, csüggeteggé tesz, de ha Isten színe előtt találkozunk és az igéből biztatást nyerünk, megerősödött szívvel tudunk hazatérni és felújult lélekkel tudunk dolgozni népünkért és egyházunkért.

Hadd mutassak rá ezzel kapcsolatosan egy kedves feladatra. A múlt esztendőben a zilahi alakulógyűlés keretében megemlékeztem Szász Domokosnéról, mint példás életű papnéról. Arra gondolok, hogy milyen áldásos lenne, hogy ha az egyházmegyéik lelkésznői szövetségei foglalkoznának azzal, hogy az egyházmegyéjük területén élt és működött, ma is jóemlékezetben élő érdemes papnék életrajzát megírják. Így lehetne egy igen tanulságos emlékkönyvet összeállítani. Sokat szoktunk beszélni a régi nagyasszonyokról, fejedelemasszonyokról, jeles patronákról, de miért ne lehetne összegyűjteni olyan önfeláldozó lélekkel szolgáló papnékról is példát mutató jellemrajzokat, akiknek élete útmutatás és erőforrás lenne a jelenlegi nemzedék lelkésznői számára. Isten szent lelke mindenünkben, sok áldott életben megmutatta kegyelmét és nekünk javunkra szolgál, ha ez áldott bizonyágtételeket felmutatni tudnók.

Nemrégben a kolozsvári egyházmegyei nőszövetség összejövetelén azt mondta egy fiatal lelkésznő, hogy nem igen ismernek a fiatalabbak olyan papnékat, akikről hivatásuk helyes betöl-

tésére nézve példát vehelnének. Azt felelhetem erre a kérdésre, hogy ha figyelő szemmel körülnéznek, ma is találkozhatnak ilyen útmutatásokkal és hogyha utánna kérdeznek gyülekezetükben, Istennek hála csaknem minden gyülekezet hívei vissza tudnak emlékezni egy egy olyan áldott élelű papnéra, akitől sok szépet és jót tanultak. Ezeket a bizonyáglételeket igazán érdemes lenne feldolgozni és összegyűjteni. Ime, egy olyan feladatkör, amelyet a lelkésznek szövetsége tölthet be a legkedvesebben és a legáldásosabban.

Rámutattam a szolgálatnak egy pár ígéretes lehetőségére. A földolog az, hogy indítsuk fel szívükben a tettekezéség lelkét és akkor észre fogjuk venni, hogy Isten kegyelme milyen sok drága alkalmat tud nekünk nyitni ebben az esztendőben is a szolgálatra.

Zárjuk szívünkbe az apostoli figyelmeztetést: „Annak okáért, míg időnk van, cselekedjünk jót mindenekkel, kiváltképpen pedig a mi hitünknek cselédeivel.”

KÉRJÜK a nagyiszteletű esperes urakat, lelkészeket és lelkésznek szövetségének elnökei, hogy aki Nagy Andrásné, Nagy Ábrahámné özvegy lelkésznekről és Pál Eleonóra papi árva, hollétérol tud, sziveskedjék tudatni a pontos címüket az Erdélyi Református Lelkésznék Szövetségének vezetőségével, Kolozsvár, Király-utca 51.

VASÁRNAPI ISKOLA

A vasárnapi iskola, mint munkaközösség

A vasárnapi iskola gondot, munkát jelent a lelkipásztornak, mégpedig minél komolyabban fogja fel kötelességét, annál többet.

1. Pontosán számba kell vennie az Anyakönyvből a gyermekeket s napokon, heteken át tartó, fáradságos látogatások rendjén, rá kell birtania a szülőket, gyermekeket a munkába való bekapcsolódásra. Sok helyen két három látogatást is kell tennie az ügy érdekében. Meg kell látogatnia otthonukban a tanítókat; különös gonddal a nem vallásunkhoz tartozókat, hogy a gyermekeket biztassák, segítsék a munkára. Lehet, hogy ezeknél sem lesz elegendő egy látogatás s nem lesz könnyű ügy.

Az összeírás, látogatás során szerzett adatok és tapasztalatok alapján, megfelelő helyiségről, esetleg helyiségekről, felszerelésekről kell idejében gondoskodnia. Ez azonban már erejét meghaladó munka.

2. Csak egyes, buzgó lelkek, tanítók, presbiterek és a gyülekezet, esetleg a munka magasabb szervezeti formáinak (egyházmegyei, egyházkerületi, országos) támogatásával oldhatjuk meg a kérdést.

Ha már 20—25 gyermeknél több, egymástól különböző korú gyermekünk van egy csoportban, egy időben s ha több csoport van, egy teremben össze nem gyűjthetők. Egy vezető által nem taníthatók, nem pásztorolhatók. Vezérfonalakra, könyvekre, vezetők megnyerésére, előkészítésére, tanítására, állandó képzésére, buzdítására és *képeztetésére* feltétlenül szükség van.

Nem lehet tehát, hogy a vasárnapi iskolai munka egy ember munkája legyen, hanem annak feltétlenül munkaközösséggé kell válnia!

3. De ebbe a munkaközösségbe nemcsak a lelkipásztorok, tanítók, vezetők, presbiterek s szóval a gyülekezetek felnőtt tagjai tartoznak bele, hanem *elengedhetetlenül beletartoznak a gyermekek is!*

A vasárnapi iskola akkor igazán vasárnapi iskola, ha a gyermekek ott *egyől egyig* összedolgoznak a vezetővel és egymással úgy az órán, mint az órán kívül; úgy a gyülekezetben, mint a gyülekezet határain túl, az egyetemesebb egyházban.

4. Munkaközösség az óra, ahol közösen olvassuk az Igét s annak megbeszélése, a szemléltetés, elmélyítés és alkalmazás, sehogy sem nélkülözhetik a közösségi munkát. Közös az imádság és közös az ének.

De közös a szolgálati munka, az adakozás is.

A terem, a tábla és más eszközök tisztántartása, az adományok összegyűjtése, kezelése, hiányzók nyilvántartása, újságok, ajándékok kiosztása; egyénenként betanult versek, énekek stb. a csoport számára való előadása, mind, mind közösségi munka.

5. Az órán kívülre esik az, amit a gyermekek a vasárnapi iskoláért otthon megtanulnak, írnak. Egymást, különösen a betegeket, elmaradozókat, távollakókat és a szegényeket látogatják. A saját, vagy a csoport üzenetét, ajándékát közvetítik, kézbesítik. Toborozzák a még be nem iratkozottakat. Barátokat szereznek a vasárnapi iskolának a felnőttek között stb.

Szolgálnak a gyülekezet temploma, temetője, cinterme, iskolája rendbentartása körül. Szolgálnak a templomban annak tisztasága, rendje érdekében. Folyóiratokat, könyveket kézbesítenek. Adományokat gyűjtenek. Ünnepeket rendeznek s arra meghívják a gyülekezetet egyénenként, hogy mindenek ékesen és szép renddel legyenek a gyülekezetben.

6. De munkálkodniok kell a gyermekeknek az egyetemesebb munkák és szükségek hordozásában is.

Adakozniok kell az általuk *megtakartított pénzükből*.

Sáfárkodniok kell, amint lehet, kézimunka készítés, növény, makk, gesztenye, toll, ócskaságok, stb. gyűjtése által. Termelniük kell önállóan virágot, hagymát, káposztát; nevelniük kell 1—2 csirkét, aminek hozamából Isten segedelme és munkájuk után fedezzék a munka *helyi szükségait*, befeértve a szegények és vezetők segélyezését is, de támogatniok kell, a saját érdekükben, a *központon* évi pár pengő rendszeres hozzájárulással.

7. De *imádságos* lélekkel munkaközösségbe kell állítanunk minden vasárnapi iskolás gyermekünket azért, hogy *segítsenek mindnyáján a Zágóban felépítendő erdélyi református árvaházunkat felépíteni*.

Istennek nemcsak tetszik, hanem parancsolja is, hogy ebben az árvaházban, melyet e rettenetes háború nyomorúságai között építünk, egy hadiárva fiúcskát és egy hadiárva leánykát a vasárnapi iskolások szeretete és adománya által segítsünk felnőni, mert az édes apjuk érettünk dődozta oda életét a harcmezőn!

Föl, Krisztus vitézi, munkára fel!

A vasárnapi iskola munkaközösség!

DR. MÓZES ANDRÁS.

Vezérgondolatok Fankhauser vasárnapi iskolai tanításához.

24. Ábrahám halála.

(I. Móz. 25 : 7—10. visszaillesztés.)

Ha már Fankhauser az Ábrahám haláláról szóló történetet arra használja fel, hogy visszaillesztson Ábrahám életére, akkor szükségtelen, hogy valami érzelgős történetecskét találjon ki Ábrahám és Eliézer beszélgetésének keretében, hanem az a fontos, hogy Ábrahám életében összefoglalólag mutassuk fel a gyermek előtt Ábrahám hitének magatartását a különböző helyzetekben, a hit mibenlétét olvassuk le megegyezően Ábrahám életéből és mutassuk meg a gyermek életében, hogy nála miképpen alakulhat a hit magatartása az élet egyes eseteiben.

Ábrahám halálát nem szabad ilyen romantikus előmennyekkel kidiszitennünk, mint ahogyan Ábrahám készült a halálra, valamint elképzeltetni a gyermekekkel, hogy milyen örvendéssel fogadják majd a mennyben az angyalok Ábrahámot. A Szentírás mindig nagy tartózkodással beszél a halál utáni életéről, sőt magáról a halálról is és egyáltalán nem akarja eljelentékteleníteni a halál tényét, mint az Fankhauser tanításában látszik. Sőt éppen azt kell felmutatni a történetből, hogy a Szentírás Ábrahám haláláról is milyen egyszerű szavakkal, szinte szükséztlenül emlékezik meg, mintegy drámai komolysággal, az igazán nagy dolgok egyszerűségének hangján. A halál utáni élet ragyogó színeit csak a jelenések könyvében találjuk meg, de az ott látomásszerűen jelenik meg, ebben a történetben azonban szó sincs erről. Mi pedig ne akarjunk mást adni a vasárnapi iskolában sem, mint amennyi az Igében van. A halál maga a keresztyén ember számára is önmagában nagyon komoly tény és nem maga a halál lesz jelentéktelenné, hanem a hit lehet hatalmas, mely a halál tényével szembenéz és megerősít.

Aranymondás: „Halál! hol a te fullánkod? Pokol! hol a te diadalmad?” (I. Kor. 1 : 55)

Ének: 269.

25. Izsák Ábrahám útján.

I. Móz. 25 : 11, 26 : 1—6, 12—33.

Ez a tanítás teljesen helyes, úgy, hogy felhasználható úgy, ahogyan van, mindössze azt jegyezzük meg, hogy talán a cím helyett ezt a másikat lehetne adni: „Isten ígétének változhatatlansága.” Ugyanis Fankhauser inkább az Izsák hitéről beszél, amellyel Ábrahám útján jár, mi pedig a hangsúlyt arra a tényre szeretnénk helyezni, hogy Isten megerősít Ábrahámnak tett ígését Izsák számára is és ennek *következménye* az Izsák engedel-

messége. Izsák azért békefürő, azért nem használja ki a kínálkozó lehetőséget, hogy a dús Egyiptomba menjen, mert hallja először Isten *igéretét* és azután parancsát. Minden külső nehézséget azért tud viselni, minden megaláztatást azért tud eltűrni, mert már előzőleg Istennek olyan kegyelmét vette, mely mindenért kárpótolja őt.

Aranymondás: „Mindenre van erőm a Krisztusban, aki engem megerősít.” (Fil. 4: 13.)

Ének: 267.

18. Jákób és Ézsau.

I. Móz. 25: 24—34.

Fankhausernek ez a tanítása teljesen megfelelő, annyit és azt adja, amennyit és amit a történet adni akar: hogyan játsza el az ember elsőszülöttségi jogát. Később kerül majd sor annak megmutatására, hogy Ézsau könnyelműségén és Jákób csalárdóságán keresztül is Isten akarata jutott kifejezésre: t. i. Jákób kiválasztottsága.

Aranymondás: „Kísértésétek meg magatokat, ha hitben vagytok-e?” (II. Kor. 13: 5)

Ének: 19.

29. Jákób családja.

BCU Cluj / Central University Lib. Móz. 27; 28: 1—5.

Fankhauser, mint az elmélyítés mutatja, egészen röviden alkalmaz és részint a szülői szív szomorúságára utal, részint pedig a bűn csalárdóságára, amit Jákób elkövet. Ez utóbbi tényleg igaz, de Fankhauser teljesen figyelmen kívül hagy egy igen fontos ténytet, ami tulajdonképpen a történet gyökere: Jákób csalását, Rebeka álnokságát Isten mind arra használja fel, hogy véghezvigye kiválasztását: Jákób a kiválasztott! Még Izsák magatartása is, hogy t. i. meg se szidja Jákóbot egy ekkora csalás láttán, még ez is azt mutatja, hogy Isten akarata változhatatlan. Isten a jót és gonoszt is arra használja fel, hogy véghezvigye kiválasztó akaratát. És még egy: nem érdem szerint választ ki, hanem teljesen jótetszése szerint. Érdem nincs Isten előtt. Éppen a gyengén, az esendőn mutatja be kiválasztó hatalmát, melynek következménye azután a gonosz Jákób megtérése.

Aranymondás: Róm. 9: 18

Ének: 260.

KOZMA TIBOR.

A szerkesztőség csak az e célból beküldött theologiai és pedagógiai munkák ismertetését vállalja.

Dr. Ecsedy Aladár: Isten szava a zsoltárookban.

Százötven prédikáció a százötven zsoltárról. Tahitótfalu 1943.

576 lap. Ára 20 pengő.

A Zsoltárok Könyvét akarja Ecsedy Aladár ebben a könyvben prédikációkban feldolgozni. Bevezetésül egy rövid, de részletes tanulmányt ír a Zsoltárok Könyvéről, izagógikai és biblika theologiai alapou. A prédikációk, mint Ecsedy beszédei általában, elég elevenek, evangéliumi tartalmuak, theologiai felfogásuk ellen is kevés helyen lehet kifogást emelni, ezek is inkább elírások. Azt a módszert követi, hogy minden zsoltárról egy prédikációt ír — vagy mond el, hiszen úgy látszik, elmondott prédikációi azok, amelyeket a könyveiben megjelentet —, akár öt versből áll az a zsoltár, akár százhetvenhatból. Ez az eljárás azonban magában hordoz egy olyan nehézséget, melyet maga is érez s bár kikerülni igyekszik, mégsem tudja kikerülni. Ezért kénytelen csak mintegy röptében, röviden és érintőleg foglalkozni a zsoltárokan levő izenettel, nem tudja azt kimeríteni. Hiszen igaz, hogy a prédikációnak nem is okvetlen kötelessége teljesen kimeríteni a textust, de ez nem jelenti azt, hogy az Ige méltóságának sérelme nélkül lehet egy 176 versből álló textusról öt oldalas prédikációt írni. Ez már több a rövidségnél, ezzel az ember már a felületességet kockáztatja. Meglátszik ez azon is, hogy mivel az Ige mondanivalója nem általános dolgokban, buzdításokban, hanem az élet egyegy kérdésében adott reális parancsokban van, ezek a parancsok itt eláltalánosodnak, nagyon is egy húron játszó elmékedésekké lesznek. Hasonlítsa össze valaki ezeket a prédikációkat Kálvin zsoltármagyarázataival s akkor meglátszik a különbség nemcsak abban, ami bármelyikünket Kálvintól elválaszt, hanem a kezelés módszerében is. Így kimaradnak a prédikációkban az Ige legszebb és legmélyebb tanításai, mert nem lehet ezeknél megállani, helyettük általános igazságok jönnek be, amelyek bizonyára igazak, sőt tetszetősek is, de nem elég mélyek. A prédikációkban alkalmazott történetké meggyőződésem szerint nemcsak nem irányítanak senkit a hit felé, de nem is világosítják meg magát a tételt, amiért oda vannak téve. Néha túlságosan naivak, mások keresettek. A zsákmánnyal túlterhelt repülőgép, lezuhánása, amelyet a pilóta parancsra vezet, nem mutatja úgy a földi kincs levonó erejét, mint Jézus példázata a gazdag emberről, sőt félre viszi a gondolatot, és más hasonló példák is sokszor esnek ebbe a hibába. A könyv hívő, komoly, az Igével foglalkozó ember munkája s a bibliaolvasónak sok tanulságot ad, de elpredikálását nem ajánljuk.

I. L.

Legújabb kiadványok:

Andrási Tivadar: Jézus. ára 5.— P.

Barth Károly és Barth Henrik: Szempontok a Szentlélekről szóló tanhoz.
Fordította: Kozma Tibor, ára 3.— P.

Kálvin János: Magyarázata Máté, Márk és Lukács összhangba hozott evangéliumához. Fordította: Rábold Gusztáv. Synoptikus I. kötet 8.— P. II. kötet 8.— P, III. kötet 8.— P, IV. kötet 8.— P. Mind a négy együtt 28.— P. — Kapható még az Ap. Csel. magyarázatának I-ső kötete, ára 12.— P. Ap. Csel. magyarázatának II-ik kötete, ára 12.— P.

Juhász István: A reformáció az ordélyi románok között. 276 oldal, ára 8.— P.

Katonának való füzetek, drb. à 30 fillér.

Nagy Mózes E.: A nő az Ige mérlegén. 40 f.

„ **A négyes.** 40 fillér.

„ **Levelező nagyasszonyok.** 40 f.

Kádár Géza: Ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Temetési beszédek. Szerző kiadása. 170 oldal, ára 7.— P.

A mi dalaink. VIII-ik, legújabb kiadás, ára 2.— P.

Zengjen Hálaének. X-ik kiadás, 1.— Pengő.

„**Itt az Isten köztünk.**“ 1944. évre, 3 60 P.

Bántó Tereszli: Ibolyavirág. Kis színdarab
gyermekeknek egy felvonásban, dalbetéttel, ára
20 fillér.

Két színdarab. (Karácsonyi álom, A kísértet) 1·20 P.

Sillay István: Hazátlanok. 6— P.

Tiéd a dicséret. (Prédikációk, Incze Gábor
gyűjteménye.) 8— P.

Fiers Elek: Isten pénzügyei. III. kiadás, 40 f.

Mózes A.: Szabó Sári néni. II. kiadás, 50 f.

**Mózes András: Az erdélyi román refor-
máció kátéirodalma,** ára 5 P.

Ráday Pál: Lelki hódolás. Imakönyv, ára füzve
2·50, kötve 12— P.

László Dezső: Ige - Hit - Egyház, ára 5 P.

Kádár Géza: Templomi Imák, ára 8 P.

Minden magyarországi vallásos jellegű kiadvány kapható vagy beszerezhető az „Ifjú Erdély“ Iratterjesztésében. A „Soli Deo Gloria“ Szövetség és „K. I. E.“ minden még kapható kiadványa, az „Exodus“ kiadványai (Karácsony Sándor könyvei stb.), a „Traktátus Sorozat“ könyvei és a „Bethlen Gábor“ könyvkereskedés kiadványai bolti árukon kaphatók. Új szorgalmi képek, bibliai mondaságos képeslapok nagy választékban kaphatók.

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS. — Felelős kiadó: BEKESS KÁROLY.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kolozsvár, Hitler-tér 13. Református Theologia.
Csekkzámla száma: 72.276.

Jordáky-nyomda, Kolozsvár, Hitler-tér 13. — Felelős vezető: Jordáky Lajos.